

IZVJEŠTAJ O REGISTRIRANIM SLUČAJEVIMA
KRŠENJA PRAVA NA SLOBODU VJERE MUSLIMANA
U BOSNI I HERCEGOVINI U 2021. GODINI

IZVJEŠTAJ O REGISTRIRANIM SLUČAJEVIMA KRŠENJA PRAVA NA SLOBODU VJERE MUSLIMANA U BOSNI I HERCEGOVINI U 2021. GODINI

Izdavač:

RIJASET ISLAMSKJE ZAJEDNICE U BOSNI I HERCEGOVINI
KOMISIJA ZA SLOBODU VJERE

Za izdavača:

Muftija Remzija-ef. Pitić,
predsjednik Komisije

Urednici:

Nihad Mehmedović,
Ekrem Tucaković, Emir Kovačević,
Dževada Šuško

**RIJASET ISLAMSKE ZAJEDNICE
U BOSNI I HERCEGOVINI**
KOMISIJA ZA SLOBODU VJERE

**IZVJEŠTAJ O REGISTRIRANIM SLUČAJEVIMA
KRŠENJA PRAVA NA SLOBODU VJERE MUSLIMANA
U BOSNI I HERCEGOVINI U 2021. GODINI**

Sarajevo, 2022.

Sadržaj

UVOD	7
1. PRAVNA REGULATIVA I MEĐUNARODNI STANDARDI O ZAŠTITI SLOBODE VJERE I UVJERENJA. .11	
Evropska konvencija o ljudskim pravima	11
Ustav Bosne i Hercegovine i ustavi entiteta.....	12
Zakon o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini	14
Zakon o zabrani diskriminacije	15
2. SLOBODA VJERE U BOSNI I HERCEGOVINI - OPĆE NAPOMENE.....	16
3. PRIKAZ SLUČAJEVA KRŠENJA PRAVA NA SLOBODU VJERE	20
Prijave koje je zaprimila i razmatrala Komisija za slobodu vjere	20
Slučajevi registrirani u štampi, online medijima i društvenim mrežama.....	25
Skrnavljenja džamija, mezarja i drugih objekata Islamske zajednice	25
Fizički i verbalni napadi, govor mržnje	32
Diskriminacija	39
Islamofobične izjave političara	42
4. PRIMJER POZITIVNOG RJEŠAVANJA PROBLEMA DISKRIMINACIJE	44
5. PREPORUKE	46
6. KAKO PRIJAVITI KRŠENJE PRAVA NA SLOBODU VJERE?	48

UVOD

Izveštaj Komisije za slobodu vjere Rijaseta Islamske zajednice o registriranim slučajevima kršenja prava na slobodu vjere muslimana u Bosni i Hercegovini na godišnjem nivou sumira pravne i društvene aspekte ostvarivanja prava na vjerske slobode i registrira slučajeve onemogućavanja primjene vjerskih prava, diskriminacije i nasilja po osnovu religijske pripadnosti.

Kako bi se ostvarili širi ciljevi zaštite i afirmacije vjerskih prava i sloboda muslimana, Izveštaj se ne odnosi samo na registraciju slučajeva kršenja vjerskih prava, nego sadrži i određene smjernice, preporuke i pozitivne primjere ostvarivanja vjerskih prava u društvu.

Ovaj izveštaj obuhvata slučajeve koji su evidentirani u medijima i koje je Komisija za slobodu vjere Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini primila i razmatrala u 2021. godini.

Načelno govoreći, u Bosni i Hercegovini postoji adekvatna zakonska osnova za zaštitu prava na slobodu vjere ili uvjerenja i eliminaciju diskriminacije na osnovu vjere ili uvjerenja. Međutim, teškoće se kontinuirano javljaju u primjeni zakonskih propisa, često zbog njihove neusklađenosti ili različite organizacione strukture državne organizacije i njenog ustrojstva, zatim zbog nedovoljne edukacije o načinima i mehanizmima ostvarivanja zaštite vjerskih prava, nepoznavanja zakonskih mogućnosti, te izostanka akomodacije vjere u posebnim regulatornim okruženjima, kao što je npr. radno mjesto.

U javnim ustanovama u bosanskohercegovačkom entitetu RS istaknuli su pravoslavni simboli i ikonografija Srpske pravoslavne crkve, što je dugogodišnja praksa koja nema valjano pravno uporište i u suprotnosti je principu odvojenosti države i vjere kao i sa načelom jednakosti vjerskih zajednica i crkava. Komisija upozorava na neprimjerenu ikonografiju, svetkovine, slave i druge diskriminirajuće sadržaje u javnim ustanovama i institucijama, naročito, ali ne samo, u bosanskohercegovačkom entitetu RS. Bez imalo sumnje, prisustvo vjerske ikonografije i simbola jedne vjerske zajednice u javnim ustanovama i institucijama dovodi pripadnike drugih vjerskih uvjerenja u nepovoljan i diskriminatorni položaj. Krsne slave, pravoslavni religijski obredni programi kojima su podvrgnuti i muslimani, ugrožavaju pravo muslimana na slobodu vjere i uvjerenja, što je posebno izraženo u javnim školama. Muslimanska djeca, kao najranjivija društvena populacija, naročito se dovode u nepovoljan i krajnje mučan položaj prilikom obilježavanja pravoslavnog praznika Sv. Save, koji obilježavaju škole u entitetu Republike Srpske 27. januara. Ovaj praznik u svojoj pojavnosti mnogo je više od školskog praznika i stvarno i simbolički je prožet pravoslavnom obrednom praksom i simbolikom. Prisi-

ljavanje muslimana da učestvuju u takvim školskim programima ili borave u školi tokom njihove realizacije predstavlja nesumnjivo kršenje temeljnog prava na slobodu vjere i uvjerenja i flagrantni je udar na ljudsko dostojanstvo ove djece.

Veliki broj gradova i općina u bosanskohercegovačkom entitetu RS obilježavaju pravoslavni praznik kao dan grada ili općine. Ti dani se obilježavaju kao javni praznici. Ilustracije radi, pravoslavni religijski praznik, Spasovdan je krsna slava grada Banje Luke. Ovaj praznik obilježava grad Banja Luka zajedno sa Srpskom pravoslavnom crkvom 6. juna svake godine. Obilježavanje počinje obavljanjem religijske liturgije. Krsna slava grada Zvornika je Sveta Petka Trnova, koja se smatra i zaštitnicom grada. Ovaj praznik se obilježava 8. augusta koji počinje također liturgijom, a nastavlja s povorkom kroz grad na čelu s ikonom Svete Petke Trnove. Ovaj dan se obilježava kao javni praznik koji se čestita svim građanima Zvornika.

Komisija smatra da sekularna država ima obavezu zaštititi svakog pojedinca od diskriminacije i indoktrinacije, a naročito diskriminacije po osnovu vjere i vjerskog uvjerenja, dok javna vlast i institucije moraju biti odraz vjerske, kulturne i nacionalne raznolikosti društvene zajednice. Krsne slave i pravoslavni praznici i zaštitnici gradova i općina predstavljaju eklatantan primjer ignoriranja muslimanskog i bošnjačkog identiteta, njihove kulture i tradicije, te diskriminacije muslimana i agresivno nametanje pravoslavnog identiteta u javnom prostoru.

Muslimanska djeca u osnovnim i srednjim školama u bosanskohercegovačkom entitetu RS već dugi niz godina uskraćena su za temeljno pravo imenovanja vlastitog jezika njegovim pravim imenom. Umjesto navođenja u školskoj dokumentaciji termina bosanski jezik, koji je ustavna kategorija, škole u bosanskohercegovačkom entitetu RS izmislile su i samovoljno uvele naziv “bošnjački jezik”. Roditelji djece već skoro jednu deceniju vode pravnu borbu kako bi ostvarili zagarantirano pravo da izučavaju bosanski jezik i da se pod tim imenom vodi u školskoj dokumentaciji. Vlast u bosanskohercegovačkom entitetu RS uporno nastavlja kršiti ovo temeljno pravo i ostaje dosljedna diskriminaciji muslimanske djece.

Komisija posebno ukazuje na visok potencijal opasnosti po širu društvenu zajednicu koju u sebi nosi pojava čiji je protagonist u javnom prostoru član Predsjedništva Bosne i Hercegovine iz bosanskohercegovačkog entiteta RS Milorad Dodik. Nepodnošljivo dugi period Dodik, koristeći posebno medije u Bosni i Hercegovini i Srbiji, uporno širi otvorenu mržnju prema muslimanima, njihovoj vjeri i kulturi. On naziva Bošnjake vjerskom odrednicom “muslimani”, koristi neprimjerene i uvredljive kvalifikacije nazivajući ih “konvertitima”, “podaničkim narodom”, “samo konvertiti na taj način funkcionišu kakvi su muslimani jer su oni konvertovali svoju vjeru u nekom tamo vreme-

nu...“ Ovo je usamljeni primjer u savremenoj Evropi da jedan visokorangirani političar autohtonom narodu u svojoj državi oduzima nacionalni identitet, svodi ga na vjersku grupu, te u kontekstu snažnih političkih tenzija širi otvorenu mržnju i stigmatizaciju. U stvarnom i simboličkom smislu univerzalni pojam “musliman“, s kojim se identificira preko milijardu stanovnika na zemaljskoj kugli, Dodik predstavlja sumnjivim, neprijateljskim i društveno opasnim. Ovo prevazilazi primjer čiste islamofobije u užem i širem razumijevanju ovoga pojma, jer je čin mržilačkog targetiranja s pozicije efektivne moći cijele jedne grupe radi njene eliminacije u njenom fizičkom ili stvarnom identitetskom smislu, što podsjeća na raniji koncept koji oslikava izjava ratne zločinke Biljane Plavšić iz 1993. godine “da su muslimani genetski kvaran materijal“. Poznato je kakve je užasne zločine ovaj koncept iza sebe ostavio. Kampanja koju kontinuirano provodi Dodik, ako se imaju u vidu historijske okolnosti i teško naslijeđe krvave prošlosti i genocida, razbuktava nacionalističku ostrašćenost i sigurno vodi u diskriminaciju, neprijateljstvo i fizičko ugrožavanje života i imovine Bošnjaka samo zato što se percipiraju muslimanima. Komisija upozorava na ozbiljnost ove kampanje, njene destruktivne posljedice, anticivilizacijski i antiljudski karakter.

Govor mržnje i krivična djela iz mržnje i dalje su prisutna u bosansko-hercegovačkom društvu. Institucije Bosne i Hercegovine nisu pokazale dovoljno spremnosti i kapaciteta u borbi protiv ove negativne i društveno vrlo opasne pojave. Govor mržnje naročito je prisutan na društvenim mrežama, a koje nisu do sada dovoljno tretirane kroz sudske postupke. U ovoj godini zabilježen je značajan broj oslikavanja murala presuđenih ratnih zločinaca popraćenih tekstovima natopljenim govorom mržnje. Veličanje presuđenih ratnih zločinaca i njihovih djela ne samo da unosi duboki nemir u društvo, nego drsko prkosi osnovnim vrijednostima na kojima počiva savremena civilizacija. Muslimani u njima vide ponovno rehabilitiranje i nastavak politike i kulture ubijanja, progona i ostvarenja genocidnih ciljeva kojima su bili izloženi tokom agresije na Bosnu i Hercegovinu 1992-1995. godine.

Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini, kao tradicionalna zajednica muslimana, diskriminirana je od strane države usljed nemogućnosti da - poput Katoličke i Pravoslavne crkve - potpiše Ugovor sa državom na način kako je to Predsjedništvo Bosne i Hercegovine u augustu 2007. godine učinilo ratificirajući Osnovni ugovor između Bosne i Hercegovine i Svete Stolice, a u maju 2008. godine Osnovni ugovor između Bosne i Hercegovine i Srpske pravoslavne crkve. Ugovor, koji se očekuje da Islamska zajednica potpiše sa državom Bosnom i Hercegovinom, kao što je to učinjeno sa Katoličkom crkvom i Srpskom pravoslavnom crkvom, trebalo bi da poboljša i osnaži instrumente zaštite prava muslimana, posebno onog dijela prava koja se odnose na specifične potrebe muslimana. Odugovlačenje i blokiranje procesa usaglašavanja

prijedloga ugovora negativno se odražava na slobodu vjere i diskriminira cijelu Islamsku zajednicu i muslimane u odnosu na druge dvije tradicionalne vjerske zajednice i njihove vjernike. Član Predsjedništva Bosne i Hercegovine iz bosanskohercegovačkog entiteta RS u više navrata se izjašnjavao protiv potpisivanja ugovora sa Islamskom zajednicom.

U nedostatku zakona o restituciji još uvijek većina vakufske imovine, koju je bivša Jugoslavija nacionalizirala, nije vraćena Islamskoj zajednici, iako se Zakonom o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica daje vjerskim zajednicama pravo na restituciju ekspropirane imovine u čitavoj zemlji “u skladu sa zakonom“. Međutim, ono što još više zabrinjava jeste da su pojedine općine nakon agresije na Bosnu i Hercegovinu raspolagale vakufskom imovinom koju su naslijedile kao nacionaliziranu, iako je visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu zabranio raspolaganje takvom imovinom, a nakon toga i Zakon o stvarnim pravima FBiH je to zabranio.

1. PRAVNA REGULATIVA I MEĐUNARODNI STANDARDI O ZAŠTITI SLOBODE VJERE I UVJERENJA

Na međunarodnom nivou usvojeno je na različitim razinama više obavezujućih dokumenata kojima se štiti i promovira sloboda vjere i uvjerenja i zabranjuje diskriminacija. Također, u pravnom sistemu Bosne i Hercegovine postoji adekvatan pravni okvir za zaštitu prava na slobodu vjere i uvjerenja, te eliminaciju diskriminacije na osnovu vjere ili uvjerenja. Podsjećamo na neke od tih dokumenata i zakonskih odredaba:

Evropska konvencija o ljudskim pravima

Evropska konvencija za ljudska prava iz 1950. oslanja se na Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima Ujedinjenih nacija iz 1948. Obuhvata građanska i politička prava koja se tiču svakodnevnog života u demokratskom društvu kao i društveno-ekonomska prava koja garantiraju kvalitet života. Član 9. “Sloboda misli, savjesti i vjere“ govori o slobodi vjere:

1. Svako ima pravo na slobodu misli, savjesti i vjere; ovo pravo uključuje slobodu promjene vjere ili uvjerenja i slobodu čovjeka da, bilo sam ili zajedno sa drugima, javno ili privatno, ispoljava vjeru ili uvjerenje obredima, poučavanjem, praksom i pridržavanjem.
2. Sloboda ispovijedanja vjere ili uvjerenja može biti podvrgnuta samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i neophodna su u demokratskom društvu u interesu javne sigurnosti, radi zaštite javnog reda, zdravlja i morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

Član 14. Evropske konvencije za ljudska prava zabranjuje diskriminaciju:

Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status.

Pored Konvencije, postoji Evropski sud za ljudska prava koji se brine o primjeni Evropske konvencije za ljudska prava. On štiti prava pojedinaca koji su iscrpili domaće sudstvo, što znači da su prošli kroz sve sudske instance u domovini. Presude Suda su konačne i obavezne za sve članice Savjeta Evrope. S obzirom

na to da je Bosna i Hercegovina članica Savjeta Evrope, obavezna je primijeniti Evropsku konvenciju za ljudska prava kao i sve dosadašnje presude.

Ustav Bosne i Hercegovine i ustavi entiteta

Uvodni dio, odnosno preambula Ustava države Bosne i Hercegovine govori o principima jednakosti, prava, tolerancije, demokratskog organiziranja vlasti, pravične procedure i pluralističkog društva. Privrženost tim principima vrlo je značajna uzimajući u obzir činjenicu da se agresijom tokom 1990-ih godina pokušalo iskorijeniti stoljećima zastupljeno multireligijsko društvo Bosne i Hercegovine. Preambula također ističe okrenutost Bosne i Hercegovine prema Povelji Ujedinjenih naroda i Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima, te Međunarodnoj konvenciji o građanskim, političkim i kulturnim pravima. Važno je istaći da Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava ima prioritet u odnosu na domaće zakone. Član 2. Ustava izričito govori o ljudskim pravima i osnovnim slobodama:

Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurat će najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. (...) Prava i slobode predviđeni Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima (Ustav Bosne i Hercegovine, član 2. stav 2).

Ovi dokumenti, koji imaju supremaciju nad domaćim zakonom, utvrđuju da je manifestacija religije u privatnom okruženju i na javnim mjestima zaštićena. Također, Ustav Bosne i Hercegovine tvrdi da svi ljudi na teritoriji Bosne i Hercegovine imaju pravo na ljudska prava i osnovne slobode kao što su slobodu misli, savjesti i vjere, kao što stoji u članu 2. stav 3-4:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje: ... g) Slobodu misli, savjesti i vjere.

Uživanje prava i sloboda, predviđenih ovim članom ili međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog ustava, obezbijeđeno je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što su spol, rasa, boja, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno i socijalno porijeklo ili povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

U nastavku član 2. također obavezuje državu Bosnu i Hercegovinu, sudove, agencije i državne organe da primjenjuju i da se prilagode ljudskim pravima i osnovnim slobodama, te da sarađuju i omoguće neograničen pri-

stup svim zainteresiranim međunarodnim monitoring organizacijama koje se bave ljudskim pravima.

Budući da je Bosna i Hercegovina politički ustrojena na državnom, entitetskom i kantonalnom nivou, relevantni su ustavi oba entiteta (Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske) kad je riječ o pitanju slobode vjere. Ustav Federacije Bosne i Hercegovine iz 1994. jasno se oslanja na međunarodne konvencije o ljudskim pravima. Član 2. preuzet je iz Deklaracije Ujedinjenih naroda i navodi, među ostalim, “zabranu svake diskriminacije zasnovane na religiji. Stoga, Ustav Federacije osigurava primjenu najvišeg nivoa međunarodno priznatih prava i sloboda, posebno u članu 2. stav 1:

Sve osobe na teritoriji Federacije uživaju prava na:

d) zabranu svake diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, spolu, jeziku, religiji ili vjerovanju, političkim ili drugim uvjerenjima, nacionalnom i socijalnom porijeklu;

l) slobodu mišljenja, savjesti i uvjerenja; slobodu religije, uključujući privatno i javno vjeroispovijedanje.

Ustavom Republike Srpske garantira se ravnopravnost građana. Član 10. Ustava RS glasi:

Građani Republike su ravnopravni u slobodama, pravima i dužnostima, jednaki su pred zakonom i uživaju istu pravnu zaštitu bez obzira na rasu, spol, jezik, nacionalnu pripadnost, vjeroispovijest, socijalno porijeklo, rođenje, obrazovanje, imovno stanje, političko i drugo uvjerenje, društveni položaj ili drugo lično svojstvo.

Iako član 10. Ustava RS-a kaže da su građani ravnopravni i da su jednaki pred zakonom i uživaju istu pravnu zaštitu, član 28 Ustava RS eksplicitno spominje Srpsku pravoslavnu crkvu i time daje prednost Srpskoj pravoslavnoj crkvi u odnosu na druge vjerske zajednice:

Jamči se sloboda vjeroispovijesti.

Vjerske zajednice su jednake pred zakonom, slobodne u vršenju vjerskih poslova i vjerskih obreda, mogu osnivati vjerske škole i izvoditi vjersku nastavu u svim školama svih stepena obrazovanja, baviti se privrednim i drugim djelatnostima, primiti poklone, stvarati zadužbine i njima upravljati, u skladu sa zakonom.

Srpska pravoslavna crkva je crkva srpskog naroda i drugih naroda pravoslavne vjere.

Važno je istaći da se član 49. stav 4. Ustava RS poziva na Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i sloboda.

Odredbe članova 13, 22, 23, 24, 25, 26, 28. i 30. Ustava o pravima i slobodama ostvarivat će se u skladu sa odgovarajućim odredbama članova 8. do 11. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Zakon o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini

Drugi državni zakon značajan za tumačenje vjerskih sloboda i odnosa države i vjerskih zajednica jeste Zakon o slobodi vjere i pravnog položaja crkava i vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini datiran 28. januara 2004., a koji se često citira pod skraćenim imenom “Zakon o slobodi vjere“. Član 4. stav 1. ovog zakona potvrđuje princip jednakosti svih crkava i vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini:

Svako ima pravo na slobodu vjere i uvjerenja, uključujući slobodu javnog ispovijedanja, odnosno neispovijedanja vjere. Isto tako, svako ima pravo prihvatiti ili promijeniti vjeru, kao i slobodu - bilo sam ili u zajednici s drugima, javno ili privatno - da na bilo koji način očituje svoja vjerska osjećanja i uvjerenja obavljanjem obreda, izvršavanjem i pridržavanjem vjerskih propisa, držanjem do običaja i drugih vjerskih aktivnosti. Svako ima pravo na vjersku pouku, koju će vršiti samo osobe koje na tu službu imenuje službeno tijelo ili predstavnik njegove crkve ili vjerske zajednice - kako u vjerskim ustanovama tako u javnim i privatnim predškolskim ustanovama i osnovnim školama, te višim nivoima obrazovanja što će se regulirati posebnim propisima.¹

Zakon o slobodi vjere važi za cijelu teritoriju Bosne i Hercegovine. Zato su vlasti entiteta, kantona, Brčko distrikta i općina dužni osigurati prava na slobodu uživanja i ispovijedanja vjere i zabranu svake diskriminacije zasnovane na vjeri ili drugom uvjerenju (član 3).

Član 5. zabranjuje napade i uvrede vjerskih službenika, oštećenja vjerskih objekata ili druge imovine crkava i vjerskih zajednica, aktivnosti ili djela usmjerena na raspirivanje vjerske mržnje protiv bilo koje crkve ili vjerske zajednice ili njezinih članova, omalovažavanje ili izrugivanje bilo koje vjere.

Član 15. uvodi novu mogućnost redefiniranja odnosa između države i vjerskih zajednica:

Pitanja od zajedničkog interesa za Bosnu i Hercegovinu i neku ili više crkava i vjerskih zajednica mogu se uređivati i sporazumom koji zaključuje Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, Vijeće ministara, vlade entiteta i crkva, odnosno vjerska zajednica.

Tako ovaj član predviđa da crkve i vjerske zajednice mogu potpisati sporazum koji bi riješio neka specifična pitanja koja nisu obuhvaćena Zakonom,

1 Službeni glasnik BiH, br. 5/04.

a za dobrobit građana, odnosno vjernika. Osim toga, nastavlja se sekularno uređenje, odnosno princip odvajanja državnih struktura i vjerskih zajednica, ali se potiče njihova saradnja.

Zakon o zabrani diskriminacije

Postoji još jedan značajan državni zakon, a to je Zakon o zabrani diskriminacije iz 2009. koji, kako stoji u članu 2. stav 1. ne dopušta:

svako različito postupanje, uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojem licu ili grupi lica na osnovu vjere ili uvjerenja, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi prava i sloboda u svim oblastima javnog života.

Zatim nastavlja u istom članu 2:

Zabrana ovakve diskriminacije primjenjuje se na sve javne organe kao i na sva fizička ili pravna lica, kako u javnom tako i u privatnom sektoru, u svim oblastima, a naročito: zaposlenja, članstva u profesionalnim organizacijama, obrazovanja, obuke, stanovanja, zdravstva, socijalne zaštite, dobara i usluga namijenjenih javnosti i javnim mjestima te obavljanja privrednih aktivnosti i javnih usluga.²

2 Službeni glasnik BiH, br. 59/09 i 66/16.

2. SLOBODA VJERE U BOSNI I HERCEGOVINI - OPĆE NAPOMENE

Prema rezultatima popisa stanovništva iz 2013. godine, u Bosni i Hercegovini živi 3.531.159 stalnih stanovnika. Od toga, u entitetu Federacije Bosne i Hercegovine živi 2.219.220 stanovnika (62,85%), u bosansko-hercegovačkom entitetu RS 1.228.423 stanovnika (34,79%), te u Brčko distriktu 83.516 stanovnika (2,37%).

Kada je riječ o nacionalnoj strukturi, u Bosni i Hercegovini živi 50,11% stanovnika koji su se izjasnili kao Bošnjaci, od kojih je najveći broj muslimana, zatim 30,78% stanovništva izjasnilo se kao Srbi, dok se 15,43% izjasnilo kao Hrvati. Nacionalno se nije izjasnilo 0,77% stanovništva, dok je manje od 3% u kategoriji “ostalih“, u šta ulaze pripadnici 17 nacionalnih manjina, te druge etničke skupine. Po entitetima, u Federaciji Bosne i Hercegovine živi 70,4% Bošnjaka, Hrvata je 22,4%, a Srba 3,6%, dok u bosanskohercegovačkom entitetu RS živi 81,5% Srba, 14% Bošnjaka i 2,4% Hrvata. U Brčko distriktu živi 40,3% Bošnjaka, potom 34,6% Srba, te 20,7% Hrvata.

Statistički podaci o jeziku koji koriste stanovnici Bosne i Hercegovine su sljedeći: bosanski govori 52,86%, srpski 30,76%, a hrvatski 14,6% stanovništva. Prema vjeroispovijesti, u Bosni i Hercegovini živi 50,7% muslimana, 30,75% pravoslavaca te 15,19% katolika.

Prema posljednjem popisu, obavljenom u bivšoj Jugoslaviji tokom 1991. godine, u Bosni i Hercegovini je živjelo 4.377.033 stanovnika, od čega Muslimana 1.902.956, Srba 1.366.104, Hrvata 760.852 te Jugoslovena 242.682. To znači da je na popisu 2013. godine bilo 845.874 stanovnika manje.

Kršenje vjerskih prava i sloboda u svakom društvu predstavlja veoma specifično i osjetljivo pitanje. Međutim, posebno u nacionalno i konfesionalno veoma heterogenim sredinama kao što je Bosna i Hercegovina to može imati dublje i šire društvene i političke implikacije. Stoga je značajno podizati društvenu svijest i osjetljivost u vezi sa vjerskim pravima i slobodama. Statistička analiza kršenja vjerskih prava muslimana, koju je Komisija evidentirala u posljednjih pet godina, pokazuje oscilacije u registriranim slučajevima. Ipak, s jedne strane ukazuje na kontinuirano postojanje problema, a s druge strane Komisija je svjesna da mnogi slučajevi nisu prijavljeni ni evidentirani, pa je ovaj problem izraženiji nego što ovi podaci pokazuju.

Tabelarni prikaz slučajeva u posljednjih pet godina (2017-2021)

R/B	Registrirani slučajevi	2021	2020	2019	2018	2017
1.	Skrnavljenje džamija, mezarja i drugih objekata IZ	8	4	5	10	11
2.	Verbalni napadi	1	1	3	1	1
3.	Fizički napadi	1	1	2	0	2
4.	Obrazovanje i obrazovne ustanove	2	2	0	1	1
5.	Govor mržnje i islamofobija	9	1	4	11	4
6.	Ukupno	21	9	14	23	19

Sagledavajući stanje u Bosni i Hercegovini s pozicije zakonskih mogućnosti i ograničenja uživanja slobode vjere i uvjerenja, pojedini zakoni sadrže sporne odredbe sa apsolutnom zabranom javnog vjerskog izražavanja, kao npr. zakoni o policijskim službenicima Bosne i Hercegovine, Federacije BiH, bosanskohercegovačkom entitetu RS i Brčko distrikta, zatim zakoni o sudovima u Federaciji BiH, bosanskohercegovačkom entitetu RS i Brčko distriktu, te Zakon o državnoj službi u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Zakon o policijskim službenicima Bosne i Hercegovine³ u čl. 36. st. 3. navodi da je dužnost policijskih službenika da budu “nepristrasni i da se suzdrže od javnog ispoljavanja vjerskih uvjerenja dok su na dužnosti“. Identičnu formulaciju sadrže Zakon o policijskim službenicima Federacije BiH⁴ u čl. 36. st. 3; Zakon o policijskim službenicima Republike Srpske⁵ u čl. 39. st. 3. i Zakon o policijskim službenicima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine⁶ u čl. 48. st. 3.

Zabrana javnog ispoljavanja vjerskih uvjerenja sadržana je i u zakonima o sudovima u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu. U čl. 13. st.

3 Zakon o policijskim službenicima Bosne i Hercegovine *Sl. glasnik*, br. 27/04, 63/04, 5/06, 58/06, 15/08, 63/08, 35/09 i 07/12.

4 Zakon o policijskim službenicima Federacije BiH (*Službene novine Federacije BiH*, br. 27/05 i 70/08).

5 Zakon o policijskim službenicima Republike Srpske (*Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 20/14).

6 Zakon o policijskim službenicima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (*Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine*, br. 41/07, 04/08, 36/09 i 60/10).

1. Zakona o sudovima u Federaciji BiH⁷ kaže se da: “Suci i službenici Suda ne smiju ispoljavati bilo kakvu vjersku, političku, nacionalnu ili drugu pripadnost za vrijeme obavljanja službenih dužnosti.” Identičnu formulaciju sadrži i Zakon o sudovima Republike Srpske⁸ u čl. 13. st. 1, dok Zakon o sudovima Brčko distrikta⁹ u čl. 14. ima sličnu odredbu: “Sudije ne smiju isticati oznake vjerske, političke, nacionalne ili druge pripadnosti, niti se takve oznake smiju isticati bilo gdje u sudskim prostorijama.” Zakon o sudu Bosne i Hercegovine¹⁰ nema takvu ili sličnu odredbu koja bi se odnosila na vjerska ograničenja.

U Zakonu o državnoj službi u Federaciji BiH¹¹ u čl. 17. st. 3. se kaže: a) da je državni službenik nepristrasan, a naročito da se “suzdržava od javnog ispoljavanja političkih uvjerenja i ne zloupotrebljava vjerska uvjerenja”. Za razliku od ovog zakona, Zakon o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine¹² u čl. 14. st. 3. ističe da: a) ne spominje vjerska uvjerenja i ograničava se zabrana državnim službenicima na “javno ispoljavanje svojih političkih uvjerenja”. Također, u Zakonu o državnim službenicima u Republici Srpskoj¹³ u čl. 6. st. 3. ograničava se na zabranu “zastupanja političkih uvjerenja”. Zakon o državnoj službi u organima javne uprave Brčko distrikta Bosne i Hercegovine¹⁴ primjenjuje načelo političke nezavisnosti pa se u čl. 4. st. 9. navodi da “službenicima, odnosno namještenicima u radu nije dozvoljeno da potpadaju političkom uticaju, niti da u toku radnog vremena promovišu ideje političkih stranaka”. Drugim riječima, kada govorimo o zakonima o državnoj službi, samo Zakon o državnoj službi Federacije Bosne i Hercegovine postavlja vjerska ograničenja.

Sporne odredbe iz navedenih zakona sadrže apsolutnu zabranu javnog vjerskog izražavanja. Želimo naglasiti da čl. 9. st. 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima štiti vjersko izražavanje “privatno i javno” uključujući javna mjesta i radno mjesto.¹⁵ Vjersko izražavanje na radnom mjestu može biti

7 Zakon o sudovima u Federaciji BiH (*Službene novine F BiH*, br. 38/05, 22/06, 63/10, 72/10, 77/13 i 52/14).

8 Zakon o sudovima Republike Srpske (*Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 111/04, br. 109/05), br. 37/06, br. 119/08, br. 58/09.

9 Zakon o sudovima Brčko distrikta (*Službeni glasnik BD BiH*, br. 19/07, 20/07, 39/09 i 31/11).

10 Zakon o sudu BiH (*Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, br. 29/00, 16/02, 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 4/04, 9/04, 35/04, 61/04, 32/07).

11 Zakon o državnoj službi Federacije BiH, *Službene novine Federacije BiH*, br. 29/03, 23/04, 39/04, 54/04, 67/05, 8/06 i 04/12.

12 Zakon o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine (*Službeni glasnik BiH*, br. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06, 32/07, 43/09, 8/10 i 40/12).

13 Zakon o državnim službenicima (*Službeni glasnik RS*, br. 118/2008, 117/2011, 37/2012 i 57/2016).

14 Zakon o državnoj službi u organima javne uprave Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (*Službeni glasnik Brčko distrikta BiH*, br. 9/14).

15 Eweida i dr. v. UK, presuda Evropskog suda za ljudska prava od 27.5.2013., pristupljeno

ograničeno samo ako su ispunjeni uvjeti iz čl. 9. st. 2. Evropske konvencije o ljudskim pravima. Potrebno je izmijeniti sporne odredbe iz navedenih zakona na način da se ograničava vjersko izražavanje samo ako takvo izražavanje narušava nepristrasnost rada institucije i kada je neophodno u demokratskom društvu, a kako je predviđeno Evropskom konvencijom o ljudskim pravima u čl. 9. st. 2.

3. PRIKAZ SLUČAJEVA KRŠENJA PRAVA NA SLOBODU VJERE MUSLIMANA U BOSNI I HERCEGOVINI ZA 2021. GODINU

U nastavku slijedi prikaz slučajeva kršenja prava na slobodu vjere muslimana u Bosni i Hercegovini za 2021. godinu. Ovdje prezentirani slučajevi podijeljeni su u dva dijela: a) slučajevi koje je zaprimila i razmatrala Komisija i b) slučajevi registrirani u štampi, online medijima i društvenim mrežama.

Prijave koje je zaprimila i razmatrala Komisija za slobodu vjere

Komisija za slobodu vjere je tokom 2021. godine zaprimila i razmatrala ukupno devet prijava u kojima su se pojedinci ili više osoba žalili na kršenje njihovog prava na slobodu vjere ili sknavljenje imovine Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.¹⁶

16 Prema podacima Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE), koji se tiču kršenja slobode vjere muslimana u Bosni i Hercegovini u 2021. godini, zabilježeno je 20 slučajeva provala u džamije, te još tri slučaja sknavljenja ili oštećenja imovine Islamske zajednice, od kojih jedan uključuje oštećenje Aladža džamije u Foči. Zabilježeno je pet slučajeva ispisivanja uznemirujućih grafita/poruka na muslimanskim mezarjima ili džamijama, uključujući ponovljeno pojavljivanje uvredljivih simbola na objektima Islamske zajednice u općini Prozor-Rama. U Fojnici je zabilježena krađa 300 godina starog primjerka Kur'ana. Misija OSCE-a je zabilježila tri uvredljiva ili prijeteca grafita na javnim površinama koji posebno targetiraju muslimane, tri verbalna napada/prijetnje upućene imamima ili nastavnicama vjeronauke, te još dva slučaja fizičkih i verbalnih napada sa potencijalnim vjerskim motivom protiv muslimana. Misija je zabilježila tri potencijalno diskriminatorne radnje ili prakse koje su bile usmjerene na muslimane i muslimanke, uključujući zabranu nošenja kupaćih kostima primjerenih muslimankama na kompleksu jezera Panonika u Tuzli. Registrirano je uklanjanje transparenta sa bajramskom čestitkom, kao i slučajeve u vezi s uzurpacijom imovine Islamske zajednice. Zabilježeni su slučajevi uznemiravanja muslimana tokom iftara u ramazanu, te tokom i prije obreda dženaze. Misija je također pratila nekoliko pozitivnih pomaka u pogledu uživanja vjerskih sloboda specifičnih za Islamsku zajednicu, npr. donošenje Zaključka o osnivanju novog muslimanskog mezarja (harema) u Stocu, kojim bi se, ukoliko se provede, riješilo dugo neriješeno pitanje muslimanskog mezarja.

1. Diskriminacija u Oružanim snagama¹⁷ (1)

Dva pripadnika Oružanih snaga Bosne i Hercegovine (OS BiH) kao razlog podnošenja prijave navode neustavno i nezakonito kršenje vjerskih sloboda u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine. Pripadnici OS BiH su spriječeni, odnosno ne dopušta im se da iz vjerskih ubjedenja nose bradu, odnosno mahramu tokom službe. Dalje, navode da je ovaj problem prešao u novu mnogo ozbiljniju fazu, jer je ministar odbrane Bosne i Hercegovine eksplicitnom primjenom spornog člana 12. Pravila službe OS BiH (broj: 06-02-3-4958/12 od 28.12.2012. godine; u daljem tekstu: PS OS BiH) u formi naredbe, broj: 06-50-1210-1/21 od 21.04.2021. godine, izdao Uputstvo za postupanje u kojem se navodi:

Ako lice izjavi da krši propise iz vjerskih razloga, to odmah smatrati svjesnim kršenjem propisa i takvo lice sankcionisati (izricanjem disciplinske mjere, kroz službenu ocjenu u periodu ocjenjivanja u dijelu I i rubrici Sposobnost rukovođenja - daje primjer drugima i Vojno vladanje - pridržavanje kodeksa ponašanja te - lični izgled i držanje, pokrenuti postupak za raskid Ugovora o prijemu u profesionalnu vojnu službu radi nepoštovanja člana VIII istog).

Na kraju ističu da je uputstvo ministra potpuno jasno, precizno i nedvosmisleno, te da kao takvo ne ostavlja mnogo mogućnosti, a to je zadržati bradu i napustiti OS BiH ili obrijati bradu i ostati u OS BiH.

2. Diskriminacija u Oružanim snagama (2)

Podnosilac prijave navodi da osjeća dužnost i potrebu da skrene pažnju i ukaže na ozbiljna kršenja vjerskih prava i sloboda muslimana na službi u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine koja se već duži vremenski period dešavaju, a sa posljednjim aktom Generalnog inspektorata Ministarstva odbrane pritisci na vjernike su kulminirali. Naime, tim posljednjim aktom, kako navodi, vjernicima muslimanima zbog nošenja brade, koja ne prelazi dužinu od 1 cm, prijeti se otpustom sa posla ako ne obrije bradu. Želimo napomenuti da je prije bilo dozvoljeno nošenje brade do 1 cm u OS Bosne i Hercegovine sve do 28.12.2012., kada je na snagu stupilo Pravilo službe u OS kojim se apsolutno zabranjuje nošenje brade. Vjernici muslimani, na službi u OS BiH znaju da im je sloboda vjere zagaranirana Ustavom Bosne i Hercegovine, Zakonom o vjerskim pravima i slobodama, Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i dr., ali i pored svega su izloženi do sada neviđenim prijetnjama i napadima.

17 U ovom izvještaju, koji će se javno objaviti, Komisija se opredijelila da umjesto punog identiteta podnosioca prijave (imena i prezimena), koristi inicijale.

3. Vrijeđanje i prijetnje na vjerskoj i nacionalnoj osnovi

Muftijstvo zeničko je obavijestilo Komisiju da je vjeroučiteljica L.V.M., verbalno napadnuta ispred supermarketa Bingo od strane radnice srpske nacionalnosti inicijala S.R. u Kotorskom kod Doboja u bosanskohercegovačkom entitetu RS. Njeno dijete pohađa školu u kojoj L.V.M. radi kao vjeroučiteljica. Obratila se dopisom Medžlisu IZ Doboj u kojem navodi sljedeće:

Dana 22.4.2021. godine bila sam dežurni nastavnik u PO Kotorsko. U vrijeme drugog časa učenici 9. razreda pravili su veliki nered u školi i ometali nastavni proces. Kao dežurni nastavnik sam ušla u učionicu i opomenula ih da se smire. Kada sam izašla iz učionice, čula sam njihove neumjesne komentare, posebno su se izdvajale tri djevojčice, psovke, uvrede, o čemu sam obavijestila njihovu razrednicu te je škola pokrenula postupak kako i slijedi prema Pravilniku.

Dana 24.4.2021. godine oko 16:10 sati, svratila sam u lokalni Bingo koji se nalazi u Kotorskom. Nakon što sam krenula da izađem, majka jedne od djevojčica, S.R., inače zaposlena u Bingu, upitala je može li mi se obratiti minut. Rekla sam “naravno“, misleći da će upitati o događaju, izviniti se u ime kćerke, ali ne, ona je počela da priča o tome kako je to uredu, kako mi nije to rekla direktno u oči, kako učenici imaju pravo da vrijeđaju nastavnika iza leđa, ali ako je u oči, ona bi reagovala. Ja sam rekla najbolje da vi dođete u školu da se o tome informišete i krenula sam prema autu. Ulazeći u auto, ona je bijesna počela da viče na mene: **“Nemoj nikad do zaboraviš gdje se nalaziš i gdje živiš, nikad to ne zaboravi!”** Ja sam ovo doživjela kao prijetnju, stala sam i upitala je: “Da li vi to meni prijetite i upozoravate me da sa mahramom moram dobro da znam da živim u RS?” Kaže “da“ i počeo da maše prstom uz zviždanje da treba da idem iz RS, pritom mi se počela približavati mašući prstom da napustim prostor ispred Binga. Ja sam ušla u auto i otišla, a ona se vratila na radno mjesto.

Za skoro 20 godina rada i života nisam doživjela ovako ličnu prijetnju na vjerskoj i nacionalnoj osnovi, kao što je to danas. Shvatila sam je kao stvarnu prijetnju za mene, a i zabranu ulaska u objekat Bingo gdje ona radi, a gdje moja porodica svakodnevno kupuje. Shvatila sam da se trebam boriti za moju djecu koja isto tako ovdje žive, a možda nisu svjesni gdje žive.

U posljednje vrijeme osjećam neka čudna dešavanja po ovom pitanju u Doboju. Skoro svaki dan nakon posla zateknem auto ispisano raznim uvredljivim simbolima, ali pripisujem to djeci i onome što čuju od starijih pa i nisam reagovala. Ovo danas je lična prijetnja meni i mojoj porodici i stoga vas molim da uradite ono što je u vašoj nadležnosti, a po pitanju ovakvih dešavanja i zastrašivanja povratnika i to u mjesecu ramazanu.

Oko 16:20 sati sam pozvala policiju. Veoma brzo su došli i uzeli izjavu od mene, rekavši da će pokrenuti prekršajnu prijavu protiv dotične.

4. Uvrede i govor mržnje na internetu

N.M. navodi da se javlja u ime grupe građana i džematlija, sa željom da se pronađe način za sprečavanje online govora mržnje u kojem se vrijeđa islam, muslimani i Islamska zajednica. Imenovani kao primjer navodi online izdanje Avaza, od 13.07.2021., gdje je u rubrici "Komentari" izvjesna osoba javno napisala uvredljive sadržaje koji omalovažavaju islam, kao i dostojanstvo i osjećaje muslimana. Također, navodi da prijave Facebooku koje rezultiraju zatvaranjem profila nisu dovoljna satisfakcija muslimanima koji se zbog ovakvih ljudi i njihovog govora osjećaju povrijeđeno. Imenovani, također, navodi da prijava policiji nije dovoljna jer nema nikakvu garanciju da će policija istražiti slučajeve koji se prijave.

5. Medžlis IZ Ustikolina - Uskraćivanje prava na slobodu vjere u zatvoru

Medžlis Islamske zajednice Ustikolina navodi da na području ovog medžlisa postoji Kazneno-popravni zavod Sarajevo (KPZ) - odjeljenje Ustikolina, u kojem su imami ovog medžlisa dugi niz godina održavali vezu sa osuđenima i pružali vjerske usluge. Te usluge su obuhvatale: džuma-namaz, teravih-namaz, bajram-namaz, povremena predavanja, dostavljanje vjerske literature i informativnih novina Islamske zajednice Preporod. Djelovanje i prisustvo Medžlisa u KPZ davalo je pozitivne rezultate na ponašanje osuđenika, njihovo prevaspitavanje i vraćanje u normalne tokove života. Navedene usluge Medžlis je pružao do pred kraj mjeseca marta 2020. godine, kada zbog epidemiološke situacije biva zabranjen ulazak u prostorije KPZ svima osim uposlenicima, a tada su bile zabranjene i posjete zatvorenicima. Poboljšanjem epidemiološke situacije, te ponovnim odobravanjem posjeta, predstavnici Medžlisa su razgovarali sa direktorom odjeljenja u Ustikolini o ponovnom vraćanju i pružanju vjerskih usluga u KPZ. U nizu obavljenih razgovora sa direktorom, skoro uvijek bi dobili informaciju da ponovno pružanje vjerskih usluga zavisi od odluke i odobrenja Federalnog ministarstva pravde. Informacije radi, vjerske usluge se pružaju u susjednoj općini, odnosno KPZ Foča u RS. Smatraju da se osuđenima u KPZ Ustikolina, onemogućavanjem pružanja vjerskih usluga, uskraćuje temeljno ljudsko pravo na slobodu vjere.¹⁸

6. Medžlis IZ Vareš - Skrnavljenje džamije

Medžlis IZ Vareš je obavijestio Komisiju za slobodu vjere da je Hajdar-dedina džamija na Karićima u nedjelju 21.11.2021.

18 Nakon upita Komisije, KPZ Sarajevo je odgovorio da se popuštanjem epidemioloških vjera stvaraju uvjeti za pružanjem vjerskih usluga i da su u fazi pozitivnog rješavanja ovog pitanja.

godine oskrnavljena. Na silu su razvaljena ulazna vrata, pokidane i odnesene elektroinstalacije, kao i česma sa abdesthane koja se koristi prilikom hatma-dove kada veliki broj vjernika dolazi iz svih krajeva Bosne i Hercegovine. Nakon dojave o ovom vandalskom činu, Medžlis IZ Vareš prijavio je ovaj slučaj nadležnoj policijskoj stanici u Varešu.

7. Diskriminacija pri korištenju bazena (1)

N.T. u svojoj prijavi navodi da je doživjela diskriminaciju na Termama "Ozren", Petrovo, bosanskohercegovački entitet RS, zbog njenog stila odijevanja. Navodi da su joj u Termama "Ozren" dopustili ulazak u sami kompleks, ali joj je bilo zabranjeno kupanje u burkiniju.

8. Diskriminacija pri korištenju bazena (2)

S.B. se obratila Komisiji u vezi s korištenjem usluga lječilišta pokrivenim ženama u burkiniju. Navodi da je do 2018. godine koristila usluge Lječilišta Aqua Bristol u Tuzli u ženskom terminu u burkiniju. Tokom 2018. ukinut je ženski termin i uvedena zabrana kupanja u burkiniju. Njena molba je da se, ako se već treba kupati u skladu s novim pravilnikom, obezbijede uvjeti za isto, postavka paravana i sl. Navodi da je ista situacija i na Panonskom jezeru. Budući da ima mnoštvo žena sa zdravstvenim problemima, a koje žele koristiti lječilište, smatra da bi bilo dobro da se odredi jedan period u toku dana, npr. u ranim jutarnjim satima za kupanje/plivanje u slanoj vodi, ili u popodnevnom satima u jednom od malih bazena samo za žene.

U prilogu je dostavila odgovore Lječilišta na upit ombudsmena. Tri ombudsmena različitih nacionalnosti su ostala neusaglašena u posljednje dvije godine o ovom upitu.

9. Diskriminacija u školi

Učenik JU "Medicinska škola" Bihać obratio se Komisiji za slobodu vjere u vezi s problemom diskriminacije učenika muslimana. Kako navodi, direktorica ove škole izrazila je nezadovoljstvo zato što učenici obavljaju namaz u prostorijama škole, te rekla kako remete nastavni proces. Navodno, pojedini profesori drugih vjerskih konfesija to smeta zbog čega su se obratili direktorici. Direktorica smatra da je njihovo klanjanje "upadljivo" zbog čega postoji mogućnost zabrane obavljanja namaza. S druge strane, učenik smatra da učenici koji obavljaju namaz ne remete nastavni proces niti bilo kome smetaju. Također, navodi da pojedini profesori diskriminiraju učenike koji iz vjerskih razloga nose bradu, te je bilo situacija kada mu je direktorica rekla da

je neuredan i da mora skratiti bradu. Dalje navodi da ga je njegova razrednica koja je katoličke vjeroispovijesti također nekoliko puta diskriminirala zbog toga što nosi bradu. Menadžment škole nije na bilo koji način izrazio volju da se uskladi raspored časova kako bi učenici mogli obaviti džuma-namaz.¹⁹

Slučajevi registrirani u štampi, online medijima i društvenim mrežama

Skrnavljenja džamija, mezarja i drugih objekata Islamske zajednice

Gradiška, 13.01.2021. - Provala u džamiju u Orahovu

Staničnom odjeljenju policije Orahova 13. januara prijavljeno je da je izvršena provala u džamiju u tom mjestu, te da je na isti način izvršena provala i u drugu džamiju u Orahovu u oktobru prošle godine, saopćeno je iz Policijske uprave Gradiška. Policijski službenici došli su do saznanja da je izvršilac krivičnog djela S.B. i maloljetno lice Đ.H., obojica iz mjesta Orahovo. Daljim radom utvrđeno je da su ta lica pronašla ključeve džamija, u čijoj unutrašnjosti su provalili kutije sa dobrovoljnim priložima i ukrali 3.000 KM. Nakon izvršenja tih krivičnih djela, lica su po izlasku iz džamija ponovo zaključali objekte i ključeve ostavili na mjestu gdje su ih i pronašli. O svemu je obaviješten tužilac Okružnog javnog tužilaštva Banja Luka, koji je naložio da se lica ispituju na navedene okolnosti i da se prema maloljetnom licu preduzmu mjere i radnje u skladu sa Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske.

Foča, 19.02.2021. - Pucano na Aladža-džamiju

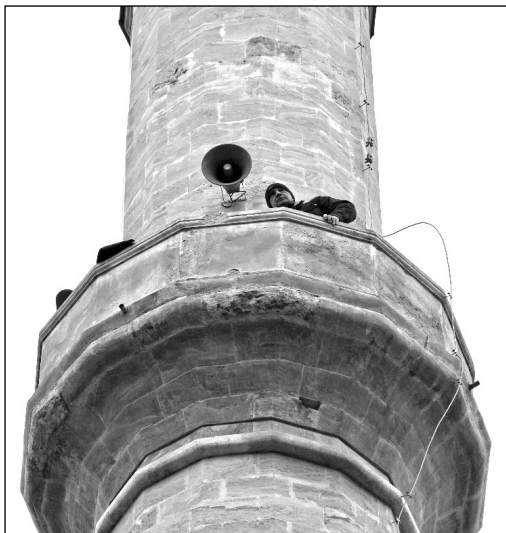
Do pucnjave je, prema nezvaničnim informacijama, došlo 17.02.2021., a dana 19.02.2021. godine pripadnici CJB Foča obavili su uviđaj u kompleksu Aladža-džamije.

Muftija gorazdanski Remzija-efendija Pitić je u izjavi Agenciji Anadolija kazao da je velika vjerovatnoća da je pucano na Aladža-džamiju u Foči:

Nakon što smo ustanovili da se obrušio dio kamena sa šerefе munare Aladža-džamije pozvali smo, naravno, nadležne organe da naprave uviđaj.

19 Nakon upita Komisije, uprava Medicinske škole odgovorila je da je ovo pitanje povoljno riješeno stavljanjem u funkciju jednog kabineta koji se koristi za potrebe obavljanja namaza.

Postoji velika vjerovatnoća da se desila pucnjava, dakle, da je munara Aladža-džamije gađana. Tužni smo zbog toga. Tužni na dva načina. Prvo, zato što je ovaj grad tokom izgradnje i nakon izgradnje Aladža-džamije prihvatio tu džamiju svojom, nismo imali problema i incidenata, ali očito je da postoje ljudi koji ne mogu podnijeti ljepotu. Nažalost, ono što dodatno usložnjava situaciju jeste činjenica da ovdje postoji velika količina naoružanja koje je zakonom zabranjeno.

Muftija Pitić je dalje izjavio da, koliko mu je poznato, zakoni u Bosni i Hercegovini ne dozvoljavaju nošenje oružja velikog kalibra, a ovakva oštećenja na džamiji nije moglo izazvati oružje malog kalibra, te da je “to moralo biti nešto veće i neko ko zna kako se puca”.

Podsjetio je da su imami prijavili da su čuli pucnjavu iz automatskog oružja, te istakao da je to česta pojava u Foči. Muftija Pitić je rekao da ne zna “kome treba da takvo nešto toleriše”, te zaključuje:

Nadamo se da će istraga pokazati šta se dogodilo i na koji način, mi nećemo da prejudiciramo ništa, ali pozivamo sve one koji

su obavezni da rade svoj posao, samo da rade svoj posao i ništa više od toga. Naša mala bošnjačka zajednica ovdje će nastaviti da egzistira unatoč ovoj provokaciji koja se desila, nasrtaju, napadu na našu Aladžu, na našu ljepotu, našu zajedničku ljepotu koja krase ovaj grad.

Da podsjetimo, nakon što je skoro pet stoljeća krasila Foču, srpske vlasti su 2. augusta 1992. godine minirale Aladžu, a fragmenti preostali iza eksplozije razbacani su po različitim lokacijama oko grada, neki dijelovi zatrpani zemljom na gradskim smetljištima, u namjeri zatiranja svakog traga.

Počitelj, 16.03.2021. - Krampom razvaljena vrata Šišman Ibrahim-pašine džamije u Počitelju i ukraden novac iz kase

Nepoznata osoba ili više njih 15.03.2021. godine su u kasnim noćnim satima obili Šišman Ibrahim-pašinu džamiju u Počitelju iz koje su ukrali novac koji se nalazio u kasi, potvrdio je Džemal-ef. Gadara, počiteljski imam. Džemal-ef. Gadara je kazao da je lopov, ili više njih, krampom razvalio džamijska vrata, a potom na isti način obio kasu, koju je iznio van džamije i pokupio novac.

Džemal-ef. navodi da je ujutro, kada je došao u džamiju, vidio kasu u ćošku dvorišta i kraj nje kramp. Kada je vidio da su vrata džamije oštećena, bilo mu je jasno o čemu se radi. Navodi da u kasi nije bilo mnogo novca, maksimalno 300 KM, radi se o novcu koji je služio za plaćanje komunalija i druge

potrebe. Rekao je i da je odmah obavijestio policiju, te da su pripadnici Policijske uprave Čapljina obavili uviđaj.

Šišman Ibrahim-pašina džamija nalazi se u Historijskom gradskom području Počitelj, koje je proglašeno nacionalnim spomenikom BiH.

Fojnica, 18.07.2021. - U džamiji u Fojnici ukraden rukopis Kur'ana star 300 godina

U Atik džamiji u Fojnici ukraden je rukopis Kur'ana koji je, prema predanju, pisao Mustafa, sin Salihov, 1751. godine. Ukradeni Kur'an se već godina-ma čuva u Atik džamiji. Nestanak je otkriven sasvim slučajno. Naime, glavni dubrovački imam poželio je vidjeti Kur'an, jer sličan se čuva i u Dubrovniku. Zatim je uslijedila prijava MUP-u Srednjobosanskog kantona koji je izašao na lice mjesta i obavio uviđaj. Ovo djelo će se najvjerovatnije tretirati kao teška krađa kulturnog dobra ili stvari od naročitog naučnog, umjetničkog, povije-snog ili tehničkog značaja.

Prozor, 14.09.2021. - Nacrtna ustaški simbol ispred šehidskog mezarja u Prozoru

Za sada nepoznati počinioci ispisali su ulaz šehidskog mezarja u Prozo-ru sa prijetecim fašističkim simbolima. Kako se može vidjeti na fotografiji, vandali su ispred kapije na stepenicama napisali "HOS", te nacrtali ustaški simbol. Iz tamošnje policije za sada se nisu oglasili iako je slučaj uredno pri-javljen.

Trebinje, 01.10.2021. - Vandali išarali trebinjsku džamiju

Sadik-efendija Fazlagić, glavni trebinjski imam, izjavio je da je na tri stupu ograde džamije Osman-paše Resulbegovića, u Starom gradu u Trebinju, u Republici Srpskoj, jedno ili više nepoznatih lica napisalo prijeteće grafite.

O svemu je obaviješten dežurni tužilac Okružnog javnog tužilaštva u Trebinju, koji je naložio da se u vezi s navedenim događajem dostavi izvještaj o preduzetim mjerama i radnjama, a službenici Policijske uprave Trebinje obavili su uviđaj i nastavili preduzimati mjere i radnje u cilju pronalaska i identifikiranja lica.

Policija u Trebinju uhapsila je 20.12.2021. osobu inicijala D.K. koja je osumnjičena da je napisala grafite na stupu džamije Osman-paše Resulbegovića u Starom gradu, a o svemu je obaviješten dežurni tužilac Okružnog javnog tužilaštva u Trebinju. Nakon dokumentiranja i kompletiranja predmeta protiv D.K. Okružnom javnom tužilaštvu Trebinje bit će dostavljen Izvještaj o izvršenom krivičnom djelu oštećenje i oduzimanje tuđe stvari.

Bosanska Dubica, 19.10.2021. - Provaljeno u džamiju Polje

Nepoznati počinitelj ili više njih sinoć su provalili u džamiju Polje u Bosanskoj Dubici. Tokom provale razbijen je jedan prozor na džamiji, a drugi oštećen, a iz džamijske kase za dobrovoljne priloge otuđen novac. Uviđaj je obavila lokalna policija, na poziv imama džemata Polje. Prema preliminarnoj procjeni, upad u džamiju imao je za cilj koristoljublje.

Bijeljina, 11.11.2021. - Šaranje srpskih simbola po ogradi Salihbegović džamije u Bijeljini

Medžlis Islamske zajednice Bijeljina objavio je kako je u noći sa 10. na 11. novembar 2021. godine na novoj ogradi Salihbegović džamije u Bijeljini nepoznati počinitelj ispisao krstove sa četiri S.

Službenici Medžlisa IZ Bijeljina obavijestili su policiju čiji su pripadnici izašli na lice mjesta i evidentirali šta se dogodilo.

Od policijskih službenika i nadležnih organa zatraženo je da se preduzmu mjere pronalaska počinitelja te zaštite objekti i džamije Medžlisa IZ Bijeljina od ovakvih i sličnih događaja.

Fizički i verbalni napadi, govor mržnje

Tomislavgrad, 18.01.2021. - Vrijeđanje i prijetnje upućene imamima i vjernicima

Prema saopćenju MUP-a HNK, uposlenici Policijske stanice Tomislavgrad obaviješteni su da se u mjestu Mandino Selo, Tomislavgrad, verbalno vrijeđaju mještani i vjerski službenici Islamske zajednice. Na mjesto događaja izašli su pripadnici PS Tomislavgrad, te došli do saznanja da postoji osnovana sumnja da su prijetnje vjerskim službenicima upućene od strane M.T. (rođen 1969), koji je nakon pronalaska lišen slobode i smješten u prostorije za zadržavanje, nakon čega mu je uručen prekršajni nalog po čl. 8. Zakona o javnom redu i miru (vrijeđanje ili omalovažavanje vjerskih ili nacionalnih osjećaja građana). Ovo nije prvi slučaj. Ranije su ispisivani grafiti u Mokronogama gdje je i skrnavljeno spomen-obilježje.

Sapna, 20.02.2021. - Veličanje genocida i ratnog zločinca

U mjestu Skakovica na području općine Sapna u Republici Srpskoj gdje žive srpski povratnici na mjesnom bazenu za vodu osvanuo je uvredljivi grafit koji veliča genocid i presuđenog ratnog zločinca Ratka Mladića. Prema informacijama iz Medžlisa Islamske zajednice Zvornik, u ovom naselju ne žive Bošnjaci. Iz Medžlisa su iskazali očekivanja da će policija istražiti ovaj slučaj.

Grafit je osvanuo dan nakon što je minaret Aladža-džamije u Foči oštećen u oružanom napadu.

Osuđujući taj napad, Islamska zajednica je apelirala na sve aktere društvenih procesa, a prije svega na političke zvaničnike bosanskohercegovačkog entiteta RS, da se ne služe govorom mržnje i da ne šire netrpeljivost prema muslimanima i islamu, jer takvi narativi služe kao osnova i opravdanje za ovakve napade.

Foča, 19.04.2021. - U Foči oslikan novi mural s likom presuđenog Ratka Mladića

Novi murali sa likom osuđenog ratnog zločinca Ratka Mladića, bivšeg komandanta tzv. Vojske Republike Srpske, osvanuli su u fočanskom naselju Međurječje u Ulici Petra Bojovića. Mural je oslikan tako da ratni zločinac salutira prolaznicima u ulici kod Ribarskog restorana u blizini škole, a na zgradi hotela čija je gradnja započela također su ispisane i parole “U vatri i oluji tvoje ime Republikom Srpskom bruji” i “Nek je tvojoj majci hvala”.

Lokalne vlasti nisu ništa poduzele protiv murala ratnih zločinaca među kojima je i mural ratnom zločincu iz Drugog svjetskog rata Draži Mihailoviću koji je oslikan prije nekoliko godina u centru grada u ulici Samoborska. Nisu ni reagirale na zahtjeve Udruženja žrtava rata Foča 1992-1995. koje je tražilo uklanjanje murala. Postoje indicije da su iz općinskoga budžeta obezbijedena sredstva za oslikavanje murala.

Oslikavanje stambenih zgrada muralima ratnih zločinca i drugih ličnosti iz srpske historije postali su trend u Foči koja na ovaj način šalje lošu poruku

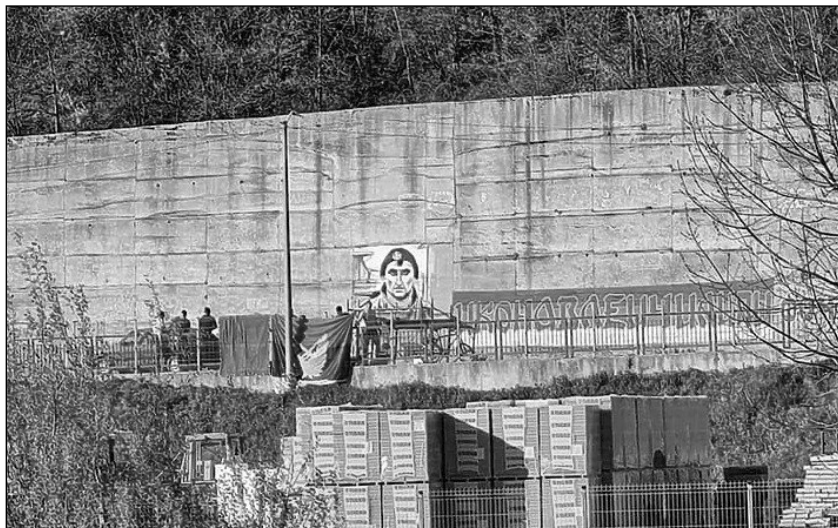

Bošnjacima povratnicima u ovaj grad. Takvih je u posljednje vrijeme sve više, tvrdi i Izet Spahić, jedini bošnjački odbornik u lokalnom parlamentu:

Oslikavanje murala ratnom zločincu Ratku Mladiću samo je još jedna u nizu činjenica da stanje za Bošnjake u RS postaje neizdrživo i alarmantno. Upozorio sam na to i na sjednici lokalnog parlamenta i zakonodavnu i izvršnu vlast.

Navodi kako je situacija počela da se usložnjava i mnogo ranije, a samo jedan od primjera je pismo boračke organizacije iz Foče u kome se od političkih stranaka traži da ne dozvole učešće “muslimanskih stranaka” u vlasti, što se i dogodilo. Spahić potvrđuje:

Jedan od primjera su ispaljeni hici iz automatskog oružja na kuću povratnika koji živi u neposrednoj gradskoj zoni i to za vrijeme Božića. Na terasi je pronašao zrna ispaljena iz automatskog oružja. Sami ste svjedoci sknavljenja munare na Aladža-džamiji na koju je pucano. Tu su i brojni primjeri povratnika Bošnjaka sa terena koji se žale na uznemiravanje od komšija Srba, čija stoka im uništava imanja i avlije. Povratnici redovno prijavljuju policiji, ali rezultat je jedino taj da se uznemiravanje ponavlja.

Foča, 25.04.2021. - Nakon murala Ratku Mladiću, oslikan lik Milorada Pelemiša

U Foči je osvanuo još jedan mural posvećen nedavno preminulom zločincu Miloradu Pelemišu, komandantu 10. Diverzantskog odreda Republike Srpske odgovornom za stradanje civila Bošnjaka kod Zvornika. Pelemiš i njegova jedinica učestvovali su u strijeljanju na farmi Branjevo u blizini Zvornika, pri čemu je ubijeno najmanje 1.200 Bošnjaka. Bio je svjedok odbrane Ratka Mladića, a iako je i sam učestvovao u ratovima širom Jugoslavije, nikada nije zvanično osuđen. Nakon vijesti da je preminuo jučer u Beogradu, njegovi simpatizeri iz Foče su u njegovu čast oslikali mural. U istom gradu je prije pet dana osvanuo mural presuđenom ratnom zločincu Ratku Mladiću.

Iz Udruženja žrtava rata Foče su na Facebook profilu objavili fotografiju murala, ukazujući na ovaj čin te kazavši kako je Foča "inače grad sa najvećim brojem murala ratnim zločincima iz Prvog i Drugog svjetskog rata, ali i iz agresije na našu državu 1992. godine".

Pored Pelemiša i Mladića, u ovom gradu su oslikani i murali Draže Mihailovića i drugih zločinaca.

Vlasenica, 29.07.2021. - Uhapšen napadač na povratnike u Vlasenicu

Iz Policijske uprave Zvornik potvrđeno je da je napadač, koji je u noći 28.07.2021. godine fizički napao povratnike, uhapšen u Vlasenici. Radi se o

napadu na majku i sina koji su povratnici u Vlasenicu. U PU Zvornik su rekli da su istražne radnje u toku, po nalogu Okružnog javnog tužilaštva Istočno Sarajevo, područna kancelarija Vlasenica. Kako navode, policija će preduzeti dalje mjere i radnje nakon što nadležni tužilac okvalificira ovaj fizički napad, nakon čega će se i znati da li napadač ostaje u pritvoru ili će biti pušten na slobodu.

Prijedor, 16.11.2021. - Mještani prekrečili grafite posvećene presuđenom ratnom zločincu Ratku Mladiću u Prijedoru

Tri grafita koja veličaju Ratka Mladića, osuđenog za genocid pred Haškim tribunalom, prekrečena su u utorak, 16. novembra u Prijedoru, potvrđeno je u Policijskoj upravi (PU) Prijedor. Zvezdana Alendarević, portparolka PU Prijedor, izjavila je:

Policijski službenici su došli do saznanja da su se u toku noći pojavila tri grafita, odnosno dva lika koja asociraju na Ratka Mladića i jedan grafit sa ispisanim imenom "Ratko Mladić". Sve tri grafita su prekrečena od strane mještana, a o svemu je obaviješten i dežurni tužilac Okružnog javnog tužilaštva u Prijedoru, koji se izjasnio da u ovom slučaju nema elemenata krivičnog djela.

Jedan grafit sa likom Ratka Mladića oslikan je pored mezarja u naselju Skela, najvjerovatnije između večeri u ponedjeljak 15. novembra i utorak ujutro 16. novembra 2021.

Grafit sa tekstom “Ratko Mladić srpski heroj!“, nalazio se već neko vrijeme na jednoj od prijedorskih stambenih zgrada.

Prijedor, 03.12.2021. - U Prijedoru novi grafiti s natpisom “Srpski heroj!” uz lik Ratka Mladića

Na nekoliko lokacija u samom centru Prijedora već drugi put su oslikani grafiti sa natpisom “Srpski heroj!” u crvenoj i plavoj boji, i likom doživотно presuđenog komandanta Vojske Republike Srpske (VRS) Ratka Mladića. Okružno javno tužilaštvo kaže da nema elemenata krivičnog djela, a bivši logoraši govore da osjećaju nelagodu zbog zločina koji su se desili na tom području tokom rata, ali da na provokacije treba odgovoriti zakonom i živjeti u toleranciji.

Novi grafiti osvanuli su 3. decembra, u glavnoj ulici Kralja Petra Prvog Oslobođioca, te kod podvožnjaka u Prijedoru. Iz Policijske uprave (PU) Prijedor navode da su dobili prijavu o grafitima na kojima je ispisano “Srpski heroj!” sa kalupom iscrtanim likom na pet lokacija. Zvezdana Alendarević, portparolka PU-a Prijedor, potvrdila je:

Policijski službenici su izašli na lice mjesta i o navedenom obavijestili tužioca Okružnog javnog tužilaštva Prijedor, koji se izjasnio da u navedenom slučaju ne postoje elementi krivičnog djela.

Dodala je da policija u okviru realizacije Akcionog plana prevencije incidenata i krivičnih djela počinjenih iz mržnje i predrasuda na području grada

Prijedora preduzima mjere i radnje u cilju utvrđivanja okolnosti ispisivanja i uklanjanja grafita.

Da podsjetimo, za zločine počinjene u Prijedoru, Haški tribunal je osudio 18 osoba na 276 godina zatvora. Pred Sudom Bosne i Hercegovine je za zločine nad bošnjačkim i hrvatskim stanovništvom Prijedora osuđena 21 osoba na ukupno 368 godina zatvora. Još uvijek se traga za oko 500 žrtava zločina u Prijedoru. Prema podacima Instituta za nestale osobe (INO), do sada je pronađeno i identificirano oko 2.500 žrtava s područja Prijedora. U ovom gradu je ubijeno 102 djece, a posmrtni ostaci 40 njih nikada nisu pronađeni. Najmlađa ekshumirana žrtva je dvomjesečni Velid Softić.

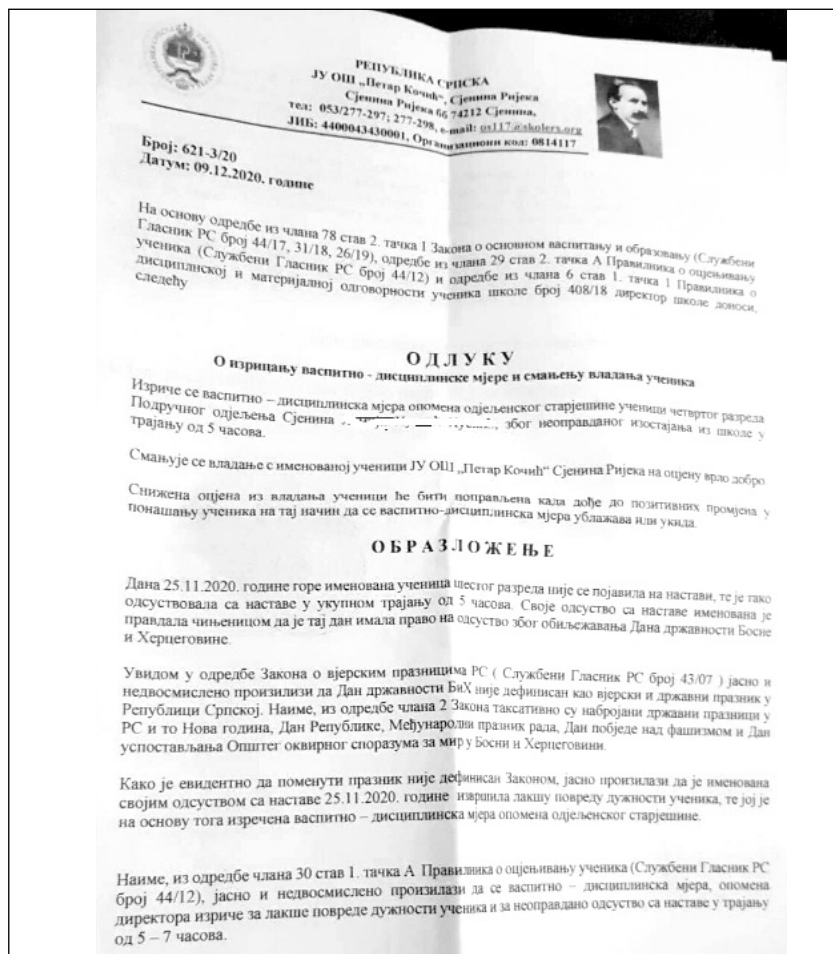
Prijedor, 22.12.2021. - Novi uvredljivi grafiti u centru Prijedora

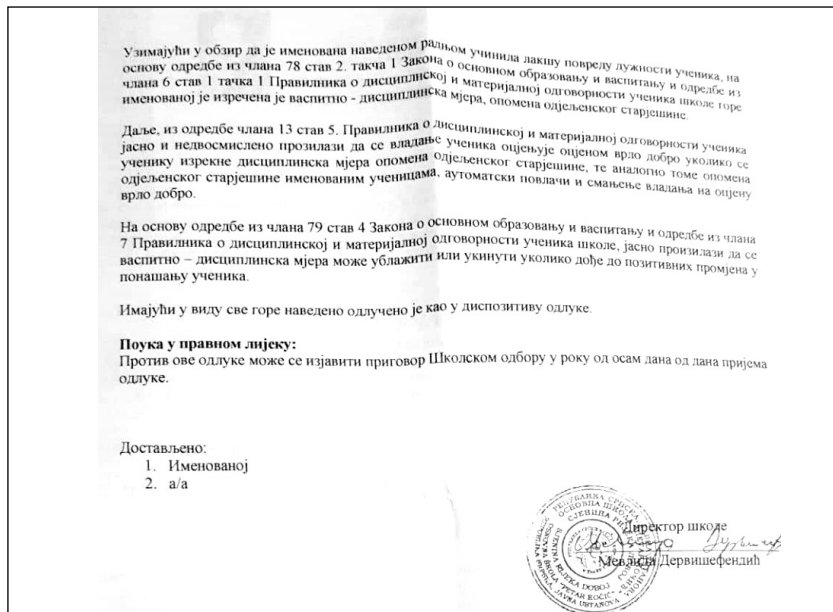
Na lokaciji u centru Prijedora ponovo su oslikani grafiti uvredljivog sadržaja, koje je, za razliku od prethodnih slučajeva, prijedorsko Okružno javno tužilaštvo (OJT) kvalificiralo kao krivično djelo “javno izazivanje i podsticanje nasilja i mržnje”. Iz Policijske uprave (PU) Prijedor navode da im je prijavljeno da su u toku noći na ogradi gradskog stadiona ispisani grafiti uvredljivog sadržaja. “Policijski službenici su izašli na lice mjesta i o navedenom obavijestili tužioca Okružnog javnog tužilaštva Prijedor, koji se izjasnio da se radi o krivičnom djelu “javno izazivanje i podsticanje nasilja i mržnje”, potvrdila je Zvezdana Alendarević, portparolka PU Prijedor. Glavni tužilac Okružnog javnog tužilaštva Prijedor Mladen Mitrović potvrdio je za Balkansku istraživačku mrežu Bosne i Hercegovine (BIRN BiH) da je grafit koji se pojavio u Prijedoru dežurni tužilac okarakterizirao kao krivično djelo. On je potvrdio i da je na grafitima bilo ispisano “Ratko Mladić” i “Mlad balija trči poljem, ja ga stižem pa ga koljem!”

Diskriminacija

Doboј, 05.01.2021. - Djevojčici smanjili vladanje u školi, jer je slavila Dan državnosti Bosne i Hercegovine

Učenica šestog razreda Osnovne škole "Petar Kočić", u bošnjačkom povratničkom selu Sjenina Rijeka, kod Doboja, Republika Srpska, kažnjena je smanjenjem vladanja. Nije prisustvovala nastavi jer je s roditeljima i prijateljima proslavljala Dan državnosti Bosne i Hercegovine. Kako se navodi u odluci, djevojčica je prvo kažnjena opomenom. Mjeru joj je izrekao razredni starješina.

A onda je uslijedilo i smanjenje vladanja. Uporište za takvu odluku nađeno je u aktima RS u kojima Dan državnosti BiH nije praznik. Dan državnosti je državni praznik i po pravilu neradni dan, ali se jedino obilježava u Federaciji Bosne i Hercegovine. U odluci stoji:

Kako je evidentno da pomenuti praznik nije definisan Zakonom, jasno proizilazi da je imenovana svojim odsustvom s nastave 25.11.2020. godine izvršila lakšu povredu dužnosti učenika, te joj je na osnovu toga izrečena vaspitno-disciplinska mjera odjelenskog starješine.

Potom se pojašnjava da to automatski znači i smanjenje vladanja. Doda se se i da se protiv ove odluke može izjaviti prigovor. On se podnosi Školskom odboru u roku od osam dana od dana prijema odluke. Isto tako, "disciplinska mjera se može ublažiti ili ukinuti ukoliko dođe do pozitivnih promjena u ponašanju učenika", stoji na kraju odluke. Odluku je potpisala direktorica Mevlida Dervišefendić.

27.01.2021. - Obilježavanje slave Sveti Sava u školama u bosanskohercegovačkom entitetu RS

Potpredsjednik bosanskohercegovačkog entiteta RS Ramiz Salkić rekao je da nastavak obilježavanja pravoslavne slave Sveti Sava kao školske slave u bosanskohercegovačkom entitetu RS narušava sekularnost društvenog ure-

đenja. Salkić je istakao da je obilježavanje ove slave u školama udar na provođenje Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma. Pravoslavna slava kao školska slava u ovom entitetu vrijeđa vjerska i nacionalna osjećanja Bošnjaka muslimana, katolika Hrvata i svih drugih građana koji se ne osjećaju kao Srbi pravoslavci - kazao je Salkić.

Ustav bosanskohercegovačkog entiteta RS predviđa obrazovni sistem bez diskriminacije kao što stoji u članu 38. da "svako ima pravo na školovanje pod jednakim uslovima". Zakon o osnovnom vaspitanju i obrazovanju predviđa obrazovni proces bez diskriminacije, te u članu 10. piše da

u osnovnom vaspitanju i obrazovanju ne može se vršiti diskriminacija učenika, nastavnika i ostalog osoblja škole na osnovu rase, spola, jezika, religije, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, na osnovu invalidnosti ili na bilo kom drugom osnovu.

Potpredsjednik RS-a Ramiz Salkić na to se osvrće na sljedeći način:

Uprkos svemu navedenom, nastavlja se obilježavanje slave Svetog Save u školama u entitetu RS što je diskriminacija na vjerskoj i nacionalnoj osnovi svih onih koji nisu bosanski Srbi pravoslavci. Zbog ove diskriminacije, ali i drugih oblika diskriminacije u obrazovnom procesu u bosanskohercegovačkom entitetu RS svake godine sve je manje učenika Bošnjaka i Hrvata... Pozivam nastavnike, učenike i njihove roditelje Bošnjake da ne učestvuju u aktivnostima na obilježavanju slave Sveti Sava. Sigurno da nam je danas teško živjeti i opstati u ovom ambijentu u bosanskohercegovačkom entitetu RS, ali naša je obaveza da nastavimo našu borbu svako na svoj način.

Nažalost, OHR i OSCE svih ovih godina bez konkretne reakcije posmatraju diskriminaciju povratnika i kršenje Dejtonskog mirovnog sporazuma od strane vlasti u entitetu RS. Svojim nedjelovanjem mogu se smatrati saučesnicima u procesu pravoslavizacije obrazovnog procesa u bosanskohercegovačkom entitetu RS i provođenju diskriminacije nad povratnicima OHR i OSCE imaju obavezu da reaguju i otklone diskriminaciju nad povratnicima jer je visoki predstavnik nametnuo amandmane na Ustav bosanskohercegovačkog entiteta RS i ostavio Bošnjake bez mogućnosti da utječu na procese u entitetu pa tako i da spriječe provođenje diskriminacije povratnika od strane vlasti bosanskohercegovačkog entiteta RS.

24.04.2021. - Diskriminacija imama za vrijeme ramazana

Adnan-ef. Bašić, imam džemata Crnići kod Kiseljaka, odlazeći u džamiju da klanja teravih-namaz, doživio je neugodnost kada su ga u mjestu Alagići zaustavili pripadnici Policijske uprave (PU) Kiseljak, navodno radi rutinske kontrole saobraćaja. Patrola je od efendije Bašića tražila da se podvrgne alko-testiranju, iako im je predložio važeću dozvolu kretanja u vrijeme policijskog sata, kao i službenu legitimaciju Islamske zajednice na kojoj se nalazi njego-

va fotografija na kojoj nosi ahmediju koja je dio uniforme islamskih vjerskih službenika. Ef. Bašić je u izjavi za Preporod.info kazao da je za njega kao vjernika i imama bilo veliko poniženje “da se alkotestira”, a rezultat je iznosio 0,0 promila alkohola. Adnan-ef. je izjavio da su mu policajci rekli da je alkotest naredba od komandira, te je postupio po naređenju policajca:

U međuvremenu, dok se sve to dešavalo, dva ili tri automobila su zaustavili i, vjerovatno po poznanstvu, uredno ih brzo pustili. Nisu im ni dokumente tražili. Policajca sam pitao koji je razlog da mene alkotestiraju. On mi je kazao da to mora, kazavši mi “znam da vam je sveti mjesec ramazan, ali moram vas alkotestirati”. Nisam se htio upustiti u neku polemiku. Uradio sam šta su tražili od mene. Alkotest je bio, naravno, negativan. Posebno me povrijedilo to što je mubarek mjesec ramazan. Iznenadilo me sve to, jer oni znaju da sam ja imam u džematu Crnići budući da se svakodnevno susrećemo na cesti. I prije je bilo zaustavljanja, čak mi nisu ni tražili da pokazujem dokumente jer me poznaju i znaju da se vraćam sa namaza. Meni je to teško palo.

Nakon ovog događaja kaže da je o svemu obavijestio glavnog imama Kenan-ef. Bajrića, a potom i predsjednika Medžlisa Nermina Merhemića:

Nisam želio da o tome šutim. U tom momentu bio sam ljut, tužan, povrijeđen. Nisam htio dozvoliti da to tako prođe. Mjesec je ramazan, sveti mjesec, poseban je duh i osjećaj u čovjeku u ovim danima ramazana. Nije nimalo prijatno da na takvu situaciju naiđete.

Medžlis je, u skladu sa protokolom o postupanju u ovim situacijama, obavijestio sve nadležne organe u policijskim strukturama Srednjobosanskog (SBK) kantona, te Međureligijsko vijeće Bosne i Hercegovine.

Islamofobične izjave političara

03.08.2021. - Dodik: “Bošnjaci su konvertiti i podanički narod”

Član Predsjedništva Bosne i Hercegovine Milorad Dodik, sinočnjim gostovanjem na entitetskom TV kanalu RTRS, izazvao je brojne reakcije nazvavši Bošnjake “konvertitima” koji su “podanički narod”... Potom se dotakao Bošnjaka i upitao “Šta oni misle?”

“Nema ih dovoljan broj, nemaju dovoljne kapacitete, nemaju u sebi karaktera... Oni nisu državotvorni narod, oni su podanički narod... Ako ste mogli da primite namjesnika (visokog predstavnika međunarodne zajednice op.a.)... A njihova radost je iz jednog razloga, a to je patološki i to samo konvertiti na taj način funkcionišu kakvi su muslimani jer su oni konvertovali svoju vjeru u nekom tamo vremenu...”

Dodik je potom nastavio:

“Šezdesetih godina prošlog vijeka oni su se ovdje zvali Srbi muhamedanske vjere, pa su onda postali muslimani sa malim ‘m’ jer je to trebalo Titu jer je pravio odnose sa Nesvrstanim pa da pokaže kako ima dobar odnos sa muslimanima... E onda su oni počeli nešto da se homogenizuju, da bi do 1993. godine kao muslimani, sa malim ‘m’ na početku, sami sebe proglasili Bošnjacima sa namjerom da termin bude dovoljno intrigantan da integriše i sve Srbe i Hrvate i da se stvori bosanska nacija, bosansko pismo, bosanski jezik...” (<https://balkans.aljazeera.net>)

28.12.2021. - Milorad Dodik za dnevnik HRT-a

Član Predsjedništva Bosne i Hercegovine Milorad Dodik izjavio je: “Dovedu nekog čovjeka i kaže džamija izaberite sada ovoga čovjeka, Komšića, i ti ljudi poslušaju džamiju, odnosno njihove vjerske službenike... Zbog izbornog tijela, muslimani imaju komoditet da izaberu svog Hrvata po volji.”

30.12.2021. - Predsjednik HDZ-a Dragan Čović za Dnevnik HRT-a

Komentirajući izjavu Milorada Dodika da “džamija određuje predstavnika Hrvata”, Dragan Čović je rekao da je činjenica da Islamska zajednica već dugo vremena ima posebno mjesto u politici Bosne i Hercegovine i da se to ne skriva: “To se moglo vidjeti i na lokalnim izborima. Ali, isto tako kad su se na proteklim općim izborima birali članovi Predsjedništva, siguran sam da se s Islamskom zajednicom i politikom Bošnjaka napravio jasan plan, strategija i logistika da se izaberu dva bošnjačka člana Predsjedništva, to se i dogodilo. U taj su proces do kraja involvirani predstavnici Islamske zajednice, to je sasvim izvjesno.”

4. PRIMJER POZITIVNOG RJEŠAVANJA PROBLEMA DISKRIMINACIJE

Dozvoljeno kupanje u burkiniju u Vogošći

U bazenu koji pripada Javnoj ustanovi Kulturno-sportski centar “Vogošća” u Vogošći bio je na snazi pravilnik kojim se ne dozvoljava plivanje u burkiniju - kupaćem kostimu za pokrivene muslimanke. Takva odluka prema mišljenju stručnjaka dovodi do kršenja osnovnih ljudskih prava, a naročito prava učenica koje zbog ove zabrane nisu u mogućnosti prisustvovati obaveznim časovima plivanja niti se učlaniti u školu plivanja. S druge strane, Olimpijski bazen “Otoka” omogućava kupanje u burkiniju. Uprava bazena u Vogošći je u martu 2021. godine, nakon žalbe korisnica i podrške medija, izmijenila pravilnik koji je zabranjivao kupanje u burkiniju, i time omogućila korištenje bazena svim zainteresiranim, bez diskriminacije na vrstu kupaće opreme koju koriste.

Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine kojom je utvrđena povreda prava na slobodu vjere u vezi nošenja brade iz vjerskih razloga u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine

Pozdravljamo odluku Ustavnog suda BiH br. U 9-21 kojom je utvrđena povreda prava na slobodu vjere po apelaciji Bakira Izetbegovića, a u vezi nošenja brade iz vjerskih razloga u Oružanim snagama BiH. Ustavni sud je na svojoj sjednici održanoj 02.12.2021. godine donio odluku kojom se utvrđuje da odredbe člana 12. st. 2. i 4. Pravila službe u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine broj: 06-02-3-4958/12 od 28. decembra 2012. godine nisu u skladu sa čl. II/3.f) i g) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 8. i 9. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Istom presudom se nalaže ministru odbrane Bosne i Hercegovine da, u skladu sa članom 61. stav 4. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, najkasnije u roku od tri mjeseca od objavljivanja ove odluke u Službenom glasniku Bosne i Hercegovine usaglasi član 12. st. 2. i 4. Pravila službe u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine broj: 06-02-3-4958/12 od 28. decembra 2012. godine sa čl. II/3.f) i g) Ustava Bosne i Hercegovine i 8. i 9. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. U svojoj odluci, između ostalog, Ustavni sud ističe: Stoga, slijedeći praksu iz predmeta U 8-17 Ustavni sud u okolnostima konkretnog slučaja ne vidi niti jedan razlog da odluči drugačije. Pozivajući se na razloge koji su navedeni u citiranom predmetu, Ustavni sud zaključuje da su apsolutnom zabranom nošenja brade vojnicima oružanih snaga BiH, dok su u službi

i u uniformi, prekršeni pravo na privatni život i pravo na slobodu vjere zagaranrirani članom II/3.f) i g) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 8. i 9. Evropske konvencije, budući da sporna mjera ne slijedi opšte ciljeve propisane stavom 2. čl. 8. i 9. Evropske konvencije.²⁰

Procesuirano djelo iz mržnje

Kantonalni sud u Travniku u predmetu br. 49 O K 041 354 18 Kž donio je osuđujuću presudu za krivično djelo iz mržnje, te je optuženom izrečena kazna od 10 mjeseci zatvora.²¹ Presuda se odnosi na Miljenka Goluba koji je 5. augusta 2017. godine fizički napao Jasminu Kurtu i njenu maloljetnu kćerku iz Ostružnice kod Fojnice. Jedini motiv napada na ženu i njenu kćerku je to što su nosile muslimansku mahramu (hidžab).

20 Odluka Ustavnog suda U-9/21 od 2.12.2021. par. 38.

21 Čl. 362 st. 2. a u vezi čl. 2. tačka 11. KZ FBiH.

5. PREPORUKE

Komisija za slobodu vjere daje sljedeće preporuke:

1. Nužno je čim prije potpisati ugovor između Bosne i Hercegovine i Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.
2. Potrebno je provoditi različite projekte i edukacijske programe u cilju podizanja svijesti o potrebi osude i prevencije kršenja slobode vjere u Bosni i Hercegovini.
3. Potrebno je skrenuti pažnju i prevenirati napade na objekte i imovinu vjerskih zajednica na cijelom području Bosne i Hercegovine, te napade na vjerske objekte kroz izmjenu zakonskih propisa tretirati kao krivična djela počinjena iz mržnje i osigurati postavljanje nadzornih kamera, naročito na mjestima ponovljenih napada, kako bi se njihov broj smanjio a počinioci lakše identificirali.
4. Potrebno je graditi uvjete za poboljšanje rada nadležnih organa kako bi počinioci napada na vjerske objekte bili strožije sankcionirani.
5. Potrebno je raditi na harmonizaciji zakonskih propisa u Bosni i Hercegovini s Evropskom konvencijom o osnovnim ljudskim pravima i slobodama, te Zakonom o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica, kao i sa propisima i ustaljenom praksom Ujedinjenih naroda, Vijeća Evrope i OSCE-a kako bi sloboda vjere bila adekvatno osigurana i zaštićena. S obzirom na to da su sve češće pritužbe na povredu vjerskih prava na radnom mjestu, predlažemo sljedeće:

a) Usvojiti zakonske odredbe koje bi omogućile neplaćeno odsustvo petkom za obavljanje džuma-namaza²² ili mogućnost da se taj sat narađi u toku sedmice.

b) Omogućiti obavljanje namaza/molitve na radnom mjestu kada to uvjeti i radni proces omogućavaju na način da se omoguću pauza u trajanju od 10 min.²³

c) Pravila službe ili Pravila odijevanja u određenim institucijama da omoguće razumno prilagođavanje uzimajući u obzir vjerske razloge.

-
- 22 Zakon o radu Federacije BiH sadrži ovu odredbu (čl. 44. navodi da je "poslodavac dužan" omogućiti radniku na njegov zahtjev odmor u trajanju od jednog sata za jedan dan u sedmici), međutim, zakoni o radu u RS-u i u Brčko distriktu nemaju takvu odredbu.
- 23 Guidelines for Legislative Reviews of Laws Affecting Religion and Belief usvojen od strane Venecijanske komisije na 59. plenarnoj sjednici (Venecija, 18-19. jun 2004), str. 15; file:///D:/MRV%20-%20Emir/Documents/ODIHR/guidelines%20Venecijanska%20komisija%202004%20vrijeme%20za%20dzumu.pdf

6. Predlaže se firmama, obrazovnim i drugim ustanovama da omoguće obavljanje namaza radnicima i učenicima na način koji ne remeti odvijanje radnog i nastavnog procesa.
7. Predlaže se ustanovama i firmama koje upravljaju bazenima, javnim kupalištima i lječilištima da omoguće kupanje u burkiniju.

6. KAKO PRIJAVITI KRŠENJE PRAVA NA SLOBODU VJERE?

Kršenje prava na slobodu vjere prijavljuje se Komisiji za slobodu vjere Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini. Važno je što detaljnije opisati slučaj ili iskustvo kršenja slobode vjere. Možete poslati fax, e-mail, dopis ili lično dostaviti sve informacije vezano za slučaj kršenja slobode vjere. Ako imate pitanja, možete nazvati na telefon. Više informacija o Komisiji se nalaze na internet stranici Islamske zajednice, odnosno na sljedećem linku: <https://www.islamskazajednica.ba/index.php/komisija-za-slobodu-vjere>

Kontakt podaci Komisije su:

Telefon: 033/533-000

Fax: 033/441-955

E-mail: vjerskeslobode@rijaset.ba

Adresa: Zelenih beretki br. 17, 71000 SARAJEVO